

A Miska bácsi fia

Húsz éve már biztosan van, hogy kiálltam az út szélére autót kunyerálni magam alá. Szabadságról jötünk haza az esti gyorssal, megmozdultatva föl húztam a csörgőórát, hogy föltétlenül elérjem a Csabára menő reggeli vonatot, és lefeküdtünk. Csörgött is az óra, mint a parancsolat, de akkor már a hasamra süttött a nap: onnan indult este, ahol valamikor két héttel azelőtt megállt. Ha fáradt az ember, más boldogság is megérik vele. Nem baj, van következő vonat is, ugorjunk csak bele gyorsan nadrágba, cipőbe, aztán fussunk. Kérem a jegyet Csabára, de csak Vásárhelyig adnak. Ez a vonat csak addig megy. Százan állnak mögöttem, tanakodni való időm nincsen, kérem a jegyet Vásárhelyig. Kiballagtam a város szélére, hát ha megállna valaki a kocsijával. Meg is állt, a kútvolgyi tanító volt, és el is vitt a szanatóriumi bejáráig. Ott aztán állhattam még három órát, senki meg nem állt, senki föl nem vett. Időbe telt, amíg rájöttem, fertőző betegnek nézhetnek. Aki engem még el is vinne, a betegségemet semmiképpen nem vállalja. Elindultam tehát gyalog, Csaba felé. Ha jött valami, fölémletem a kezem, ő rám se nézett, én is mentem tovább. Áldott jó ember volt, aki mégis fölvetett, döglesztet szállított. Vásárhelyről Orosházára. Nincs semmi baj, nálam a menetrend, látom, megy egy oldalági vonat, csak el kell érnem. Nyomta a pedált a masiniszta, még láthatam is a vonatot, ahogy kihúzott az állomásról. Akkoriban még jobban hittem az értekezletekben, bántott a dolog. Kimentem Orosháza szélére is, de ott se vett föl senki. Szilaj haragra gerjedtem, visszaballagtam a restibe, megebédeltem, és a déli vonattal mentem Csabára. Ezer mentéget kitaláltam, hogy fogok én beállítani, de egyre se volt szükség: a pesti előadó is délután kettőkor érkezett. De a fogadalom azért megmaradt, én többet nem integetek senkinek. Aki gyámoltalannak születik, gyalog fog meghalni.

Most megint sietős a dolgom, de hazafelé. Megnézem a menetrendet, húsz perc múlva itt a busz, és ha jól kilépek, húsz perc múlva éppen kiérek a megállóba. Busz és vonat nálam egyremegy, ennek is csak a farrát láthattam. Nem baj, ez már főútvonal, itt úgy donganak az autók, mint a darazsak, majd csak hazakecmergek valahogy. Soha nem jutott eszembe, hogy bárkit is megszidják, amiért nem akar jól tenni velem, most se tettem. Aki kocsit vesz, magának veszi, nem az ismeretlen

útonjárónak, különben is annyi a stopos mostanában, egyik-másik kanyarban az utat is el-állják. Csak hogy ide a bölcsesség nem elég, nekem igazán haza kell érnem igen rövid idő alatt. Ingó-bingó csodakocsi és apró Trabantok én előttem mind egyformák; egyik se áll meg. Káin-bélyeget látnak talán rajtam? Ha engem biciklivel akárki megkérne, én biztosan elvinném.

Eltelik fél óra, még mindig integetek. Úgy maradhatott már a kezem, vagy messziről is látni lehetett szerencsétlenségemet, egyszercsak megáll egy teher-taxi. Ki fogja ezt kifizetni nekem, ez az első gondolatom, de aki olyan bolond, hogy akkor is rágódik, amikor már gurul a kocsí, megérdemli a sorsát. Inkább beszélgetünk, mint húsz évvel ezelőtt.

— Döglesztet szokott szállítani?

— Még nem volt szerencsém hozzá, de koszorút igen. Most is azt vittem Pusztaszerre.

Fiatalember Magyar Ferenc, hozzám képest nagyon fiatal. Időnk is van bőven, beszélgetünk hazáig. Januárban kezdte a taxizást, azelőtt a postánál dolgozott hat évig. Ez a jobb, de nem ilyen esős-taknyos időben.

— Törzsgárdatagként ugyanannyit kerestem, mint az, aki tegnap lépett be. Köszönöm, ebből én nem kérek! Legyen minden ember egyenlő a másikkal, ha a munkában is egyenlő.

Teljes az egyetértés közöttünk, ámbár én eddig se postás, sem pedig taxis nem voltam. Átfordítjuk a szót egy kicsit: hagyjuk el az egyenlőséget, ha munkáról van szó. A munkát fizessük meg, ne az egyenlőség elveit.

— Ebben a munkában az is jó, ha valami gondom van, adhatok magamnak egy nap szabadságot.

— Tegye a szívére a kezét! Szokott adni?

— Ritkán, nagyon ritkán. Addig kell dolgozni, ameddig lehet.

— Hasonlítsuk össze a postával: most mennyit dolgozik?

— Háromszor-ötször is annyit, de rövidebb idő alatt. Amikor munka van, akkor nincs idő lábat lógatni, ha viszont ráérek, akkor se parancsol senki.

Az jut eszembe, hogy túlhatottuk a mutatót az óránkon. Nagyon kellett vigyáznunk, hogy senki rosszul ne járhasson, arra már nem maradt időnk, hogy mindenki eleget dolgozzon. Ha fölött ember maga is meg tudja szervezni a munkáját, hagyjuk rá!

— Akárkiből lehet magántaxis?

— Fizikailag kell ezt meg szokni, kérem. Kötélidegzet kell ide, különben megbolondul.

Beérünk Szeged körzetébe, belecicsereg egy női hang a rádiókba. Arra akarja rávenni Magyar Ferencet, este negyed hétkor menjen ide meg ide. Kiment magát, este jön a szerelő, most nem ér rá. Hamar átlátom, hogy a magántaxisok is szerveztek maguknak valami irányító központot, és onnan jön az éteri hang. Egy jó taxiról két bört is le lehet húzni egyszerre: egy fillért nem fogad el, hiszen fuvarban volt, ez az egyik, meg is köszöntem illendően, a másik viszont az, hogy vigyen oda a csicsergő rádióshoz Tóth Andrásnéhoz. Hol is a központjuk?

— A Szeged étteremben, én is oda megyek.

Fél igazság van csak a szavában, nem az étteremben találom, csak az ajtajában, belülről. Akkor kis lyuk, egy széken és egy asztalon kívül semmi és senki el nem férne. Harminc személykocsinak és két tehernek ekkora hivatal is elég? Törékeny asszonyka ül a telefon mellett, aki beszélgetni akar vele, csak az ajtóból teheti. Hogyan tud ő rendet teremteni ennyi férfi között? Melyik a hússabb fuvar, melyikre kit küldjön?

— Ennél talán semmi sem egyszerűbb. Aki következik, mindig azt.

— Az előbb is ketten jelentkeztek, hogy indulnak.

— De csak egy lett belőle. Tisztázták maguk között, ebbe nekem nem kell beleszólnom. Nem is szabad. Itt csak fölött emberek dolgoznak, el tudják azok kormányozni magukat. Soha nem nevet kérek, csak egy kocsit. Bocsanat, egy pillanat! A Tyúkászhoz keressék valakit — mondja a rádióba. Köszönöm, indulhatsz.

— Ki az a, mi az a Tyúkász?

— Vendéglő az Algyői út sarkán.

Jönnek sorba a kórházak és klinikák, mintha összebeszéltek volna. Mind kocsit kér, mind ezt a feleletet kapja: máris indítom. Istensáldotta jó találmány ez a rádió, mindenki hallja az összes alkut. Lám, a teljes nyíltságnak technikai föltételei is vannak.

— Mária indítom.

Záporoznak a hívások, és egy mást érik a taxisok. Nem kérnek semmit, csak köszönnék. Ha idejük is van, beszélgetnek.

— Ki a főnök?

— Itt mindenki egyforma. Ha valaki tudja a dolgát, minnek oda főnök?

Szokatlan ez még nekünk, civileknek, meg kell jól rágnom magamban, de nagy igazság lehet benne. Mi eddig úgy kezdtünk hozzá mindenhez, hogy ki-neveztük a vezérkart, megszerveztük a fegyelmi bizottságokat, mert ahol ennyien dolgoztak, ott rendet kell tartani, és csak utána toboroztuk a munkaerőt. Fejreállt volna a világ?

— Miért állt volna? Fölöttetek vagunk.

Ismerős jön, a Miska. A Fődi Miska bácsi fia. Áldott jó ember volt az öreg, nálunk portásokodott akkor is, amikor már nyugdíjba ment. Azt hiszem, holtá pillanatáig mosolygott szegény.

— Hát te?
— Látod, ide jutottam.
— Nehéz? Valamikor a vezér kocsiját vezetted.
— Most független vagyok.

HORVÁTH DEZSŐ

Tanító múzeum

Az elmúlt évtizedben számos próbálkozásnak lehettünk tanúi, hogy közelebb kerüljenek egymáshoz a múzeumok és az iskolák; hogy a múzeumokban felhalmozódott hatalmas mennyiségű tárgy és dokumentum, kutatási eredmény ne csak a hagyományos kiállításokon kerüljön a közönség elé, hanem közvetlenül is segítse az iskolai oktató-nevelő munkát. A kísérletek közül egyesek ellaposodtak és megszűntek, mert formálisak voltak, mások — megtalálván a múzeum sajátos lehetőségei és az iskola követelményei között a megfelelő kapcsolódási pontokat — beépültek mindkét intézmény rendszeres és állandó tevékenységi körébe. Vélhetőleg ez utóbbiak közé sorolhatjuk majd a szekszárdi Béri Balogh Ádám Múzeum ötletét is, amelyről hosszú előkészítő munka és egy tanév „üzemszerű” gyakorlata alapján kedvező tapasztalatokat szereztek tanulók, pedagógusok, muzeológusok egyaránt.

TANTERVI EGYSÉGEK SZERINT. Tanító múzeumnak nevezték el az épületnek azt a részét, amelyet teljes egészében az iskolások birtokolnak: ez a 600 négyzetméter, amelyet egy korábban használatlan alagsorban alakítottak ki, nem is nyilvános: csak általános és középiskolás osztályok látogathatják — turisták csak szervezett és előzetes bejelentés után.

A muzeológusok elképzelése az volt, hogy a tanítási anyag tantervi egységei szerint csoportosítják a bemutatható tárgyakat és dokumentumokat, és a didaktikai szempontok szerint készítik el a 36 darabból álló színes diaszorozatokat, amelyekkel a muzeológusok előadását illusztrálják. Így van Óskori, Honfoglalás kori és Hódolt-ság kori blokk. A szemléltető anyagot és a kísérő szöveget úgy állították össze, hogy érthető legyen a különböző korosztályok számára: kapcsolódjon az alsó tagozatosok környezetismereti óráin tanultakhoz, éppen úgy, mint a történelem általános és középiskolai anyagához, illetve a szakmunkásképző történelem órájához. Egy-egy osztály múzeumlátogatására akkor kerül sor, amikor a megfelelő egységet az iskolában új anyagként már feldolgozták, de az összefoglalásra még nem került sor. A tapasztalat szerint a múzeumi látóvalok így épülnek hozzá a legjobban a már meglevő ismeretekhez. Az órát a tanító, tanár jelenlétében a muzeológusok tartják, egy kivételével valamennyien pedagógus képesítésűek.

PIPA JENI PALANKÁBÓL. A tanító múzeum bemutatója keleti fegyvergyűjteménnyel kezdődik: az indiai alabárd, az arab csatabárd, a japán rövidkard, a török szabla amolyan kedvcsináló a belépő gyerekeknek. Szobor, illetve dombormű örökíti meg Tolna megye múltjának három nevezetes személyiségét: Babits Mihályt, Perczel Mór és Hollós László természettudóst. A barokk korra a regélyi templomból való két szép faszbtor emlékeztet, 18. századi ritkaság egy idetelepült sváb asszony fekvő sírköve, amelyen a szöveg latin betűs, német nyelvű és tájékoztató írodott. Szent Orbánnak, a szőlőhegyek védőszentjének szobra 1782-ből, egy-egy római oltárkő, sírkő és mérföldkő éppen úgy hangulati bevezető, mint a nyolcvanezer évesre becsült agyar.

Az óskori egységben bemutatják a közeli Mórág-Tüzkődombon talált ötezer éves sirt, a festett, csótalpas falakat, egy korabeli koponyát és annak rekonstruált mását, kultikus szobrokat; a gyerekek kézbe vehetik a kőbaltát, a neolitikus korból származó tulokagyart. Hasonlóképpen gazdag leletanyaga van a múzeumnak a honfoglalás korából és a török időkben. A mai Sió-delta mellett Jeni Palanka néven török palánkvár volt (nevét ma is őrzi Szekszárd-Palánk), innen valók a kávéivás, a dohányzás, az ágyúöntés, hűsítés tárgyi emlékei. Mindezt a szokásokról, öltözetről szóló tájékoztató szöveg és diafilm egészíti ki: a vetítővászon előtt negyven gyerek számára van ülőhely.

A többi látóvaló is felhasználható az egyes tantárgyak oktatásában (kidolgoztak diaszorozatokat például az anyanyelvi neveléshez is). Az Ötezer év kerámiai című kiállítás a ma is élő sárközi fazekasságig mutatja be a legszebb termékeket, a fonás, szövés eszközei technológiai sorban állnak előttünk a kendervágótól kezdve a szövőszékig, ez utóbbin egy decsi asszony mutatja be a gyerekeknek a szövést. Kézbe vehetik a tanulók a teljesen felszerelt lakatosbádógos műhely szerszámain; a vidék gazdag szőlőkultúrájára presek, a híres faddi bútorműhelyre festett ládák emlékeztetnek.

NEM KÖTELEZŐ, DE NÉPSZERŰ. A muzeológusok és a pedagógusok először a bonyhádi gimnáziumban próbálták ki ezt a módszert, ahol egy klubteremben az Ösközösség című anyag részt dolgozták ki hasonló módon: két éven át órarend szerint beosztott időben látogattak ide a város három középfokú intézményének és a helyi meg a környékbeli általános iskoláknak a tanulói. Az említett múzeumi részleg megnyitása után Szekszárdon dolgoztak tovább. Az 1983 májusi avatóra a megye pedagógustársadalmát már ismerte ezt a lehetőséget: a megyei tanács előbb szakfelügyelőknek mutatta be, majd a tanítók, tanárok továbbképzésének rendszerébe is beillesztette a tanító múzeum munkájának megismerését. Gyakorlati itt a bemutató órák és a módszertani viták. A múzeumba látogatás nem kötelező, de — mint ezt dr. Vadas Ferenc, a Béri Balogh Ádám Múzeum igazgatója elmondta — igen nagy az érdeklődés a népszerű kiállítás iránt, hosszú a látogatásra jelentkezők sora. A következő lépés a múzeum gazdag 18—19. századi képzőművészeti anyagának feldolgozása tanítás céljára, hogy segítsék ezzel az irodalmi, történelmi és műemlékesi órákat.

GÁRDONYI TAMÁS

A Budapesti Néprajzi Múzeum legfrissebb bemutatója: lakodalmi szokások tárgyi emlékei, lakodalmi viseletek. Képkönn: menyasszonyi díszben

Weöres Sándor

Simai Mihály

Hadi emlékek

Van aki ottmarad,
van aki visszatér,
s otthon hőstetteket,
borzalmakat mesél.

Van aki mellre szívja,
van aki ásít, unja már
és nézi lába bűtykén
hogy másképp a bogár.

A lakás szögletében
türelmes lámpa ég,
körében kelnek-múlnak
a háborús mesék.

Tollrajzok

VILLOGÓ TÁJ

Sziromszikrák Kőlténytüzek
Málvák első fellángolása
Forróodik az ég-üveg
Forrong fehérben az akácfa

KARCOLÓ FÜBE

Hátbatámad a napsugár
karcoló fűbe fekszem
Zöld kardlapok — veri a nyár
hóssé avatja a testem

KISZÓKÍTETT SZERELEM

Papírmező pipacspirosba
lobban — álmódva ébredek
Sustorog határnyi búzasoknya
— morzsolom — szinte imádkozva —
kiszókitott szerelmemet